

20-05-2020 09:17 CEST

Helsetjenesten i Norge

Tekst: Magne Nylenna

Kunnskap om helsetjenestens organisering og oppgaver er ikke bare nødvendig for de mange hundretusen som arbeider der. Det er også nyttig for brukerne.

Hvem har ansvar for smittevernarbeidet? Hva er helseberedskapsloven? Hvilke oppgaver har egentlig Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet? Koronapandemien har aktualisert disse og mange andre spørsmål om helsetjenesten her i landet. Boken *Helsetjenesten i Norge – et overblikk* gir svar.

Helsetjenestens betydning

En helsetjeneste av høy kvalitet og med tilstrekkelig kapasitet er et av våre største samfunns-goder. Ingen unngår kontakt med helsetjenesten, uansett hvor frisk man er gjennom livet. Fra helsestasjonsbesøkene som spedbarn til livets siste fase bistår ulike deler av helsetjenesten.

Helsetjenesten er vår største offentlige arbeidsplass. Oppgavene er mer omfattende og mangfoldige enn man umiddelbart tenker seg, og de øker stadig. Kjernevirksomheten er diagnostisering og behandling av sykdom, men pandemiarbeidet har vist betydningen av sykdomskartlegging og

-forebygging. Spesialisthelsetjenesten får mest oppmerksomhet, men ressursmessig er kommunehelsetjenesten like stor. Den største utgiftsposten i kommunene er pleie- og omsorgssektoren der det nå brukes mer penger på hjemmetjenester enn på sykehjem og andre institusjoner.

Helsetjenesten har også ansvar for informasjon til pasienter og befolkningen, for forskning og kunnskapsutvikling og for utdanning av titalls ulike helsepersonellgrupper.

Helsetjenestens anatomi og fysiologi

Selv om alle land har helsetjenester, er organiseringen ganske ulik. I Norge er det bred politisk enighet om at helsetjenesten er et offentlig ansvar og en del av velferdsstaten. Målet er lik tilgang til like gode helsetjenester over hele landet. Helsetjenesten er mer desentralisert enn i mange andre land basert på et prinsipp om at oppgaver skal håndteres og problemer løses på det laveste effektive omsorgsnivået (LEON-prinsippet).

Primærhelsetjenesten er en kommunal oppgave, mens staten sørger for spesialisthelsetjenester gjennom helseforetakene. Håndteringen av pandemien har vist arbeidsfordelingen mellom kommunehelsetjenesten, som har ansvar for den lokale innsatsen, spesialisthelsetjenesten, som ivaretar sykehusbehandling, og den sentrale helseforvaltningen som organiserer nasjonale tiltak.

Finansieringen er komplisert. De fleste kostnader dekkes av det offentlige med egenandeler for noen tjenester.

Før, nå og framover

En offentlig helsetjeneste ble etablert i Norge på 1800-tallet først og fremst på grunn av de smittsomme sykdommene. Senere har helsetjenesten utviklet seg i tråd med endringer i helsetrusler. De såkalte livsstilssykdommene ble etter hvert viktigere enn infeksjoner. Vaksiner, nye legemidler og kirurgiske metoder revolusjonerte mulighetene for forebygging og behandling. Flere epidemier gjennom det 20. århundret, og ikke minst dagens koronapandemi, minner oss om at smittsomme sykdommer fortsatt er en trussel.

Knapt noe samfunnsområde har vokst så mye som helsetjenesten de siste hundre årene. Utgiftene til offentlige helsetjenester utgjorde under 1 % av brutto nasjonalproduktet (BNP) ved begynnelsen av den andre verdenskrig. Utviklingen gikk raskt etter krigen. Antallet ansatte i helsesektoren ble tredoblet fra 1950 til 1980. I det 21. århundret har helsetjenestens andel av BNP stabilisert seg på rundt 10 %, og de totale helseutgiftene i Norge nærmer seg nå 400 milliarder kroner i året.

Med bedret økonomi, mer utdanning og internasjonalisering øker folks forventninger. Brukermedvirkning og samvalg har skapt en ny pasientrolle.

Kunnskapshåndtering er en utfordring i alle deler av helsetjenesten. Ny informasjonsteknologi og digitalisering, som har skutt fart under koronapandemien, gir nye muligheter. Den digitale helsetjenesten er blitt et eget begrep. Framtiden avgjøres nok først og fremst av den økonomiske utvikling og de politiske prioriteringene. Som for alt annet, er kunnskap om fortiden til hjelp både for å forstå samtiden og å planlegge for fremtiden.

[Helsetjenesten i Norge](#)

Et overblikk

Forfatter: Magne Nylenna

2. utgave 2020

Gyldendal Akademisk er Norges ledende universitets- og høyskoleforlag. Vi dekker et vidt spekter av fagområder, og vi gir deg kompetanse for fremtiden med den mest oppdaterte faglitteraturen og de gode pedagogiske verktøyene.

Bestill presseeksemplarer [her](#).

Kontaktpersoner

Camilla Bruseland

Pressekontakt

Kommunikasjonssjef

cbr@gyldendal.no

977 17 997

Anne Kathrine Aabel Vikanes

Pressekontakt

Markedssjef

Gyldendal Akademisk

Anne.Kathrine.Vikaner@gyldendal.no

98 21 82 69

Anja Økland

Pressekontakt

Markedsansvarlig Kommunikasjon

Kommunikasjon

anja.okland@gyldendal.no

45201339